

Градецька Наталія Миколаївна
*доцент кафедри соціально-
гуманітарних та правових дисциплін
Київського інституту Національної
гвардії України,*
кандидат юридичних наук, доцент
Валюх Євгеній Ростиславович
*курсант 130 навчальної групи
Київського інституту Національної
гвардії України*

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ КУРСАНТІВ НГУ

У сучасному суспільстві актуальною є проблема гендерної рівності чоловіків і жінок, зміна загальних уявлень про роль обох статей та створення рівних можливостей для їх повної реалізації у всіх сферах суспільного життя, але щоб досягти цієї мети потрібно знайти взаєморозуміння між представниками обох статей, направити їх діяльність на досягнення загальної для всіх мети. Але цього важко досягти до поки жінки і чоловіки не почнуть розуміти істинний зміст поняття «гендер» та «гендерна рівність», ключем для розв'язання цієї проблеми є надання і роз'яснення основних понять цих напрямів діяльності, формування у людей гендерної компетентності. Необхідність набуття курсантами компетенцій в різних галузях наук є обов'язковим не лише з точки зору професійного розвитку і вдосконалення, а й важливим компонентом функціонування і взаємодії з сучасним суспільством. Постійний розвиток суспільних думок та ідей трактує все нові погляди на життя, а отже на виховання і навчання.

Гендерну компетентність можна розуміти, як динамічне утворення особистості студента, яке включає в себе уявлення про призначення чоловіка і жінки у суспільстві, особливостях особистої жіночої чи чоловічої індивідуальності, образі «Я-концепції», знань про гендерні особливості суб'єктів суспільної взаємодії; цінностях відносин до уявлень обох статей, їх взаємовідносинах.

Т.О. Грабовська гендерну компетентність окреслює «як процес спрямованих і спонтанних впливів на особистість, що допомагає засвоїти знання про гендер, норми, правила поведінки та установки відповідно до культурних уявлень про роль, становище й призначення представників різних статей у суспільстві, сприяє становленню повноцінних членів суспільного життя і залучає їх до усталеної системи гендерних ролей» [1, с. 142].

Використання гендерної теорії в культурологічній освіті курсантів буде ефективною, якщо виділити її основні принципи і розглянути, як вони можуть бути реалізовані у формуванні гендерної компетентності.

Педагогічний процес в вищих військових навчальних закладах має ґрунтуватись на таких принципах гендерної теорії:

а) гендерна соціалізація та інкультурація не мають бути пасивними процесами;

б) необхідна цілеспрямована педагогічна робота, яка б забезпечила формування гендерної компетентності, установок особистості на егалітаризм, гендерних нонконформістів;

в) необхідно заохочувати як дівчат, так і хлопців розвивати широкий спектр людських якостей, який би не був обмежений рамками статевої належності;

г) існуюча освітня система завдяки прихованому навчальному плану нав'язує патріархальні, андроцентричні, гетеросексистські стереотипи, цінності, установки і моделі поведінки;

д) формування егалітарної гендерної компетентності і культури можливе на основі використання принципу культурного релятивізму, уваги до власного досвіду та розвитку критичного мислення [2, с. 38–46].

В умовах сучасного суспільства формування гендерної компетентності курсантів має відбуватися в рамках егалітарної гендерної культури, яка направлена на реалізацію принципів гендерної рівності. Основними *компонентами* гендерної компетенції є: *загальнокультурний* елемент включає знання моделей різних народів, розуміння культурної обумовленості існуючих гендерних моделей, норм, стереотипів і установок; розуміння змін, які відбуваються в гендерній сфері сучасного суспільства; *ціннісний* елемент пов'язаний з ціннісними орієнтирами курсантів: знання, прийняття чи неприйняття таких цінностей, як гендерна рівність, гендерна толерантність, антисексизм, тобто орієнтованість курсантів на патріархальні чи егалітарні цінності; розуміння ціннісної природи гендерних схем і моделей, стереотипів і установок; *навчально-пізнавальний* елемент: вміння набувати знань з гендерних питань; вміння критично аналізувати гендерні схеми і моделі, які нав'язуються суспільством; навички реконструкції традиційних патріархальних стереотипів; уміння відрізняти факти від домислів; володіння різноманітними методами пізнання стосовно гендерних питань; *інформаційний елемент*: уміння і навички вільної орієнтації в інформаційному просторі, який торкається гендерної проблематики; *комунікативний* елемент включає знання, вміння і навички, які необхідні для ефективної комунікації в сфері гендерної взаємодії, навички відповідальної саморепрезентації; здатність критично оцінювати свою діяльність в сфері гендерної взаємодії; успішно розв'язувати гендерні проблеми і конфлікти; *соціально-трудова* елемент враховує оволодіння знаннями та досвідом в гендерних аспектах громадській, соціально-трудова сферах, в питаннях економіки, права, професійного самовизначення; *особистісний* аспект направлений на оволодіння способами саморозвитку суб'єкта; розуміння себе суб'єктом гендерного самоконструювання; самоактуалізації гендерної ідентичності особистості; розуміння власної відповідальності за конструювання власного гендера [3, с. 78–81].

Вагомим аспектом є те, що сама по собі гендерна компетенція є ціннісно-нейтральною: навіть якщо людина вибирає патріархальну систему цінностей, структурні елементи його компетентності залишаються тими самими. Проте подібний вибір вплине на всі елементи компетентності.

Таким чином, гендерна компетентність курсантів має включати:

- цінності гендерної рівності, гендерної толерантності, антисексизму;
- усвідомлення соціокультурної (ціннісної та ідеологічної) природи існуючих гендерних відмінностей;
- знання моделей гендерних культур різних народів, розуміння гендерних кодів» різних культур;
- знання основ гендерної теорії (основні терміни та поняття);
- вміння аналізувати гендерні стереотипи, гендерні ролі та навички їх реконструкції;
- навички вільно орієнтуватися в інформації, яка стосується гендерних питань;
- здатність не використовувати дискримінаційних суджень та практик;
- здатність успішно розв'язувати свої гендерні проблеми і конфлікти;
- досвід різноманітної навчально-трудова діяльності, які не залежать від статі чи гендера суб'єкта;
- досвід відповідальної гендерної самопрезентації;
- досвід самоактуалізації гендерної ідентичності.

Використання гендерної теорії в культурологічній освіті курсантів є основним фактором формування їх гендерної компетентності. В основі гендерної компетентності особистості лежить гендерна компетенція, реальний зміст якої залежить від нормативно-ціннісних настанов гендерної культури, що домінує у суспільстві. Тому необхідна цілеспрямована педагогічна робота, яка б сприяла формуванню гендерної компетентності, установок особистості на егалітаризм, гендерний нонконформізм [4, с. 71].

Список використаних джерел:

1. Грабовська Т. О. Шляхи гуманізації відносин педагогів з учнями. Навчально-методичні проблеми формування оптимального педагогічного клімату в шкільному колективі : *монографія*. Київ : МАУП, 1999. 134 с.
2. Романова Н. В. Гендерно-правова експертиза як складова механізму забезпечення гендерної рівності. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. № 19. С. 38–46.
3. Олійник В. В., Даниленко Л. І. Гендерний підхід в управлінні загальноосвітніми навчальними закладами : навч. посіб. Київ, 2004. 212 с.
4. Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика : *монографія*. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 560 с.